

INTERVIU

Interviu cu Joaquín Garrigós Bueno realizat de Alba Diz Villanueva și Felix Nicolau

România literară nr. 30/2022

Joaquín Garrigós Bueno este cel mai prolific traducător de literatură din limba română în limba spaniolă. Licențiat în Filologie hispanică și Drept și fost director al Institutului Cervantes din capitala României a tradus, printre alții, opere de Emil Cioran, Camil Petrescu, Ion Minulescu, Liviu Rebreanu, Max Blecher, Mircea Eliade, Mihail Sebastian, Norman Manea, Stelian Tănase. Garrigós a fost distins cu Ordinul „Meritul Cultural” al Președinției României și cu Premiul Complutense III pentru Traducere „José Gómez Hermosilla”.

În conferința „Traducând literatura română: un univers de experiențe”, pe care ați susținut-o pe 10 mai 2022 la Facultatea de Filologie a Universității Complutense din Madrid, înainte de a primi Premiul Complutense III de Traducere José Gómez Hermosilla, v-ați referit la o îmbunătățire a traducerii literaturii române în limba spaniolă la mijlocul primului deceniu al acestui secol. Cum credeți că a influențat acest lucru nivelul de cunoaștere și de percepție al literaturii române în Spania? Sunteți optimist în ceea ce privește viitorul?

Joaquín Garrigós Bueno: – Da, evident. Pentru că numărul de titluri și autori publicați a crescut semnificativ, la fel ca și numărul de articole și recenzii în presă.

Sunt optimist dacă se va continua în aceeași direcție, adică dacă ICR va continua să sprijine publicarea de titluri, prezentările și prezența autorilor români în Spania, așa cum a făcut-o până acum.

Așa cum ați lăsat să se înțeleagă în cadrul conferinței, mai sunt încă multe de făcut în domeniul traducerii literaturii române în limba spaniolă. Ce autori și/sau ce texte românești fundamentale nu au fost încă publicate în limba spaniolă, în opinia dumneavoastră?

Încă lipsesc unii autori clasici, cum ar fi Isac Peltz, de exemplu, din care nu s-a tradus nimic. Alții au doar foarte puține titluri publicate, cum ar fi Hortensia Papadat-Bengescu din care s-a tradus doar *Concert din muzică de Bach*. Sau Rebreanu, din care doar *Ciuleandra* a fost publicată. O altă carte esențială este jurnalul lui Jeni Acterian, *Jurnalul unei fete greu de mulțumit*, care mi se pare o capodoperă a genului memorialistic. Un alt text esențial este jurnalul lui Pericle Martinescu, *7 ani cât 70. Jurnal*, esențial pentru a înțelege ce a însemnat comunismul în România.

Din ceea ce a fost tradus din română în spaniolă ce opere ați recomanda unui vorbitor nativ de spaniolă care dorește să se inițieze în literatura română?

Dintre autorii clasici, cele două romane ale lui Camil Petrescu, *Patul lui Procust* și *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, și romanul autobiografic al lui Max Blecher, *Inimi cicatrizate*.

În ceea ce privește autorii moderni, o carte obligatorie este *Cartea șoaptelor* a lui Varujan Vosganian.

Referitor la memorii, fără îndoială, *Jurnalul* lui Mihail Sebastian.

Sunteți de părere că teatrul în traducere nu este apetisant pentru edituri, de ce?

Ceea ce mi-au spus editorii este că teatrul nu se vinde. Nu am reușit niciodată să public nimic din acest domeniu. De exemplu, cei care au publicat proza lui Sebastian nu au vrut să publice

opera sa dramatică din acest motiv.

Ținând cont de vasta dumneavoastră experiență, unul dintre sfaturile pe care le-ați dat studenților de la Masterul de Traducere și Interpretare de la Universitatea Complutense a fost acela de a se înscrie într-o asociație de traducători literari pentru a lucra în acest domeniu în Spania și a fi protejați. Ați putea să ne indicați câteva dintre riscurile la care se expun traducătorii literari?

Este esențial ca un traducător să își cunoască drepturile și să le ceară. De exemplu, am văzut contracte cu clauze abuzive și chiar ilegale. Conform legislației spaniole, un traducător literar are statut de autor, ca și scriitorul unei cărți. Mulți traducători cred că ei livrează traducerea, sunt plătiți și apoi editorul poate face ce vrea cu textul lor, dar nu este așa. Prin aderarea la o asociație de traducători veți deveni conștienți de drepturile dumneavoastră și le veți cere.

De asemenea, i-ați sfătuit pe tinerii traducători literari să fie conștienți de profilul și preferințele editurilor, pentru ca traducerile lor să fie acceptate. A fost vreun proiect al dumneavoastră respins pentru că nu se potrivea cu cerințele pieței?

Să vedem. Una este că un titlu s-a vândut mai bine sau mai slab, nu se știe niciodată, și alta este că nu se potrivește profilului editurii. De exemplu, nu are sens să prezinți un proiect de traducere a unui eseu unei edituri care publică doar ficțiune, pentru că editura va respinge proiectul. Sau dacă publică ficțiune, acceptă doar autori anglo-saxoni, de exemplu. În cazul meu, toate titlurile pe care le-am publicat s-au încadrat în profilul editurii, deși aceasta nu înseamnă că trebuie neapărat să se vândă bine. Vânzările sunt influențate de multe alte lucruri în afară de calitatea lucrării.

În România și peste tot în lume, se afirmă că multe opere literare de reală valoare nu sunt puse în valoare pentru că autorii lor nu sunt aliniați la anumite ideologii în vogă sau pentru că nu ocupă poziții importante în societate. Traducătorul trebuie și el să fie o persoană activă în viața socio-culturală? Își mai poate permite luxul de a se retrage într-un turn de fildes?

Ceea ce afirmați despre autori este foarte adevărat, cel puțin în acest caz. Dar nu cred că acest lucru se aplică și la traducători. În general, traducătorii au puțină vizibilitate, au fost întotdeauna

în umbră. Abia recent, unii editori, destul de puțini, le-au pus numele pe copertă, așa cum ar trebui. Până la acel moment, traducătorul a fost un personaj secundar, aproape anonim, al cărui nume era cunoscut de foarte puțini cititori. Pe de altă parte, iar acest lucru mi se pare foarte important, puțini sunt cei care trăiesc din traducerea literară, de aceea o alternează cu alte profesii. Și asta pentru că, în opinia mea, traducătorul literar nu acționează în primul rând pentru a câștiga bani (lucru foarte legitim), ci din vocație.

Declarați într-un interviu că Institutul Cultural Român plătește traducătorii mai bine decât se obișnuiește pe piața traducerilor. Credeți că din acest motiv există o concurență acerbă între traducătorii de literatură română și că, implicit, calitatea traducerilor este superioară?

Ceea ce am declarat este adevărat, cel puțin în Spania. Știu că în alte țări, cum ar fi Franța sau Germania, tarifele pentru traduceri literare sunt mult mai mari. Cred că faptul că sunt mai mulți traducători este posibil să.